

(Стандард, 15. 05. 2009.)

Уочи посете америчког потпредседника Џозефа Бајдена Београду, српски шеф дипломатије Вук Јеремић поручује да се о свему може разговарати, само не о статусу јужне српске покрајине. Учинићемо све да искористимо тај дијалог на највишем нивоу, поручује он.

Министар спољних послова Србије ретко може да се сретне у Београду. Таман што се вратио из Хаване са министарске конференције Покрета несврстаних, ове недеље је већ на новој турнеји - Скопље, Јоханесбург, Мадрид, Дамаск. У уторак увече, после дана у којем су се један за другим низали састанци, примио нас је у свом кабинету у палати Министарства спољних послова. Разговор је започео управо свођењем утисака из Хаване, где је учинио нешто чега су се српски политичари углавном устезали у протекле две деценије - позивајући се на улогу и добар глас Јосипа Броза Тита, једног од оснивача Покрета несврстаних. Уз ову, неизоставна тема разговора била је и предстојећа посета америчког потпредседника Џозефа Бајдена, проблем Косова, европске интеграције.

Србија је у Хавани била у својству посматрача?

- Да. И поред тога, имали смо изузетно запажен наступ на министарској конференцији. Добили смо прилику да се обратимо у пленуму, што се иначе не дозвољава посматрачима - за нас је направљен изузетак. Мислим да је од велике важности изградња односа са Покретом несврстаних, с обзиром на спољнополитичке приоритете које имамо. Готово две трећине земаља света су чланице тог покрета. Не треба потцењивати ни њихову економску снагу ни потенцијал за сарадњу на том пољу.

Један од ваших главних приоритета у Хавани је био да се спречи лобирање Саудијске Арабије, која је недавно признала Косово, да то учине и још неке, пре свега арапске земље.

- Велики су притисци, готово дневни, на земље које нису признале Косово да то учине. Од Саудијске Арабије су ти притисци огромни. То је врло утицајна земља у муслиманском свету. Она је покренула снажну иницијативу новог таласа признања Косова. Ми смо то зауставили у Хавани.

Да ли то можете са сигурношћу да тврдите?

- У Хавани смо то зауставили. Били смо сведоци концентрисаног напора делегације Саудијске Арабије да се излобирају нова признања. Очекујем да ће крајем месеца нови покушај бити учињен на министарском састанку Организације исламске конференције. Чинимо све да то спречимо. Генерално, када говоримо о новим признањима Косова, последњих неколико недеља је појачан притисак свих подржавалаца независности. Један од министара са којим сам се срео у Хавани ми је рекао да је амбасадор једне велике земље, сталне чланице Савета безбедности, седам пута у току претходног месеца, по инструкцији из своје престонице, долазио код њих у Министарство иностраних послова, инсистирајући на томе да признају Косово. Други министар ми је рекао да су примили у току претходног месеца два писма од једне друге земље, исто тако сталне чланице СБ, са истим захтевом. Косовски лобисти раде пуном паром, дневно се сударамо на свим меридијанима. Мислим да смо сада ми били далеко успешнији, имајући у виду релативне односе.

Ако сам вас добро разумео, Србија остаје у статусу посматрача у Покрету несврстаних. Ту се наша амбиција, што се тиче тог покрета, завршава?

- Намеравамо да појачамо ангажовање са несврстаним земљама. У том смислу, једна од ствари које планирамо да урадимо јесте да истакнемо своју кандидатуру да се јубиларни Самит 2011. године одржи у Београду. Наша сарадња са Покретом несврстаних ће бити таква да не угрози ниједан од других спољнополитичких приоритета, укључујући и процес евроинтеграција.

Констатовали сте да је појачан притисак последних недеља да још неке земље признају Косово. То би могло да буде последица активирања поступка пред Међународним судом правде, где је стигло 35 поднесака.

- Чињеница да се 35 земаља одлучило да активно учествује у том процесу учинило га је једним од најпроминентнијих случајева пред Међународним судом правде у историји. Никада се толико утицајних земаља није ангажовало. Могу да кажем да је велики успех наше дипломатије чињеница да смо успели да до те мере интернационализујемо проблем покушаја сецесије Косова.

Колико је министарство упућено у садржину тих поднесака?

- Добили смо их све. Свих 35 земаља које су поднеле поднеске добиле су материјале свих осталих.

Па, како се цене ти аргументи?

- Могуће да сам субјективан кад ово кажем, али мислим да је наша правна аргументација супериорна. Већина поднесака, условно речено оне друге стране, је практично преписана. У неким нису промењени ни зарези. Што се тиче самог садржаја, рекао бих да је кључни аргумент оних који сматрају да је било у реду прогласити независност, тај да је степен кршења људских права на КиМ био такав да је чин проглашења сецесије био исправан. Ми сматрамо да то није случај, односно да по Повељи УН и по свим другим обавезујућим документима међународног правног поретка није могуће једнострано угрозити територијални интегритет било које земље чланице УН. То се до сада никада није десило. Ово је први пут и мислим да у том смислу имамо доста снажну подршку неких од најутицајнијих земаља света које су поднеле своја правна мишљења.

Готово је извесно да одлука суда неће бити позната у наредних годину дана?

- Да, можда и касније. Ово је врло посебан случај пред Међународним судом правде.

Први пут у историји се разматра легалност акта сецесије. И с обзиром на то да је први, било какву одлуку да донесе суд, она ће имати тежину преседана. Због тога је толики број земаља и одлучио да учествује у процесу, те мислим да ће бити врло мало простора за политички притисак на суд. Имамо разлога да будемо оптимисти да ће се заиста донети одлука у складу са међународним правом.

За то време реалност иде даље. Видимо да се план од шест тачака на Косову третира као мртво слово на папиру и да се много гласније, готово свакодневно, говори о имплементацији Ахтисаријевог плана.

- Мислим да је Ахтисаријев план много више мртво слово на папиру него план од шест тачака, који је почео да се спроводи. Ми имамо сталну комуникацију са међународним цивилним присуством на КиМ о његовој имплементацији. Неке од тачака су већ потпуно договорене. Слажем се да генерално доста споро иде у трансформацији међународне цивилне мисије, али Ахтисаријев план напосто више није на столу.

Али, шеф Међународне цивилне канцеларије на Косову Питер Фејт га свакодневно помиње као основ за своје деловање.

- Ништа што каже Питер Фејт ни за нас, нити за било кога другог нема обавезујући карактер. Ми се, као и већина земаља света, сматрамо обавезним само када је реч о одлукама Савета безбедности. Оно што нема печат Савета безбедности је за нас потпуно необавезујуће.

Да ли је извесна посета господина Џозефа Бајдена Београду у другој половини маја?

- Да, очекујемо посету потпредседника САД. Он ће у другој половини маја боравити у региону. Колико је мени познато, посетиће Босну и Србију, тачније Сарајево, Београд и Приштину.

Шта ће бити у фокусу разговора са Бајденом?

- О томе сам разговарао у Вашингтону са америчким званичницима. Тема ће бити сарадња у постизању мира и стабилности у региону. Наравно, причаћемо и о билатералним односима Србије и САД, као и о безбедносној сарадњи у ширем смислу.

Да ли већ сада може да се наслути да ће доћи до било каквог приближавања?

- Ми имамо једно значајно неслагање. То је, наравно, питање будућег статуса наше јужне покрајине. Сматрамо да по свим осталим питањима можемо да сарађујемо и учинићемо све да искористимо дијалог на највишем нивоу, да установимо параметре те сарадње. Када је реч о будућем статусу Косова ту не треба очекивати неко приближавање.

Постоје наговештаји да би Америка могла да мало зажмури у односу на поступак пред Међународним судом правде, а да ми за узврат, будемо мало флексибилнији кад је у питању реалност на Косову.

- Ми смо спремни да са међународном заједницом у потпуности сарађујемо, наравно уз пуно поштовање Устава Србије. Мислим да је могуће пронаћи начин да наше разлике, када је реч о будућем статусу покрајине, изолујемо, а да по свим питањима где не постоје размимоилажења блиско сарађујемо у интересу свих грађана западног Балкана.

Како то мислимо да изведемо с обзиром на то да смо у потпуном окружењу чланица НАТО или оних који су на прагу да то постану? Са које позиције ће држава да наступи пред Бајденом?

- Спремни смо за транспарентну сарадњу у оквиру програма Партнерства за мир. Што се тиче наше политике војне неутралности, не очекујем да ће се она мењати.

Имали смо тај случај (не)одласка на војну вежбу у Грузију. Све је испало прилично трапаво и мало ко може да поверује да је за све крив административни пропуст.

- Заиста је посредни био административни пропуст. У политичком смислу никада није доведена у питање принципијелна позиција владе да Србија не буде део било ког пројекта који угрожава безбедносне интересе Руске Федерације. Нисмо то били у прошлости, нећемо ни у будућности.

Говори се о притисцима руске стране на Београд?

- Није било потребно вршити било какав притисак. Русија је близак пријатељ и партнер.

Тај случај је испровоцирао коментаре да се Србија поставља прилично зависно у целој ствари?

- Не. То је напросто политичко опредељење ове владе, а уверен сам да такав став подржава и већина грађана Србије.

Руски амбасадор Александар Конузин је пре нешто мање од месец дана изашао са неколико занимљивих теза које су схваћене као нека врста упозорена. Једна од њих је била да Србија, ако једног дана уђе у ЕУ, више неће моћи да рачуна на важне Споразума о слободној трговини са Русијом.

- Наравно. Оног тренутка када уђете у ЕУ, постајете део јединствене организације која има јасно дефинисане економско-трговинске односе са остатком света.

Ако смо свесни да је чланство у ЕУ још увек као *птица на грани*, којој тежимо, али је још недодирљива, да ли у овој Конузиновој изјави има неких дубљих порука?

- То је, по мом мишљењу констатовање фактичког стања и ту не би требало тражити било какву скривену политичку поруку. Москва је близак партнер Србије и то ће остати и

у будућности. Уверен сам да ћемо бити најбољи пријатељ Русије у Унији, након што постанемо члан ЕУ.

Кад смо већ на том путу ка ЕУ, недавно смо могли да чујемо и изјаву генералног секретара НАТО Јап де Хоп Шефера који је поновио да је пракса да земље које теже чланству у ЕУ претходно овере чланство и у НАТО. То је била директна порука упућена Србији.

- Наш приоритет је да постанемо члан ЕУ, а наша одбрамбена политика је политика војне неутралности.

Тренутно да, али Шефер је, признаћете, у праву кад говори о таквој пракси.

- Има земаља чланица ЕУ које нису у чланству НАТО.

Да, али не међу новопримљеним, земљама бившег источног блока..

- Ми никада нисмо били земља источног блока.

Господин Иво Вејвода каже да би могло да се очекује подношење наше кандидатуре за чланство у ЕУ у другој половини године.

- Наша намера је да у току ове године поднесемо апликацију за чланство, а тачно време ћемо одредити након детаљних и блиских консултација са партнерима из ЕУ. Сам датум подношења није од толике важности колико је припрема за процес који иде после тога.

Ова година је почела доста песимистично по питању европских интеграција, за шта је као један од главних разлога узимана светска економска криза.

- Нажалост, Европа као и остатак света пролази можда и најтежу економску кризу у последњих 100 година. У самој ЕУ постоји додатни проблем неразрешених институционалних односа. Ту мислим, пре свега, на немогућност да се ратификује Лисабонски споразум. То ствара атмосферу у вези са даљим проширењем која је далеко мање повољна него у прошлости. Али то је, напросто, реалност које морамо да будемо свесни, да је уградимо у наше планове, и с обзиром на то да не одустајемо од стратешког опредељења ка чланству у ЕУ, редефинишемо кораке и напоре неопходне да би се то постигло.

Већ смо направили један корак једностраном применом ССП. Како је то примљено у Бриселу?

- То је наишло на изузетно позитивну реакцију у Бриселу јер смо демонстрирали чврсту опредељеност ка чланству без обзира на то какве се препреке пред нама налазе.

Међутим, било је и оцена да нам је тај потез нанео унутрашње штете, јер је Србија себе лишила прихода од царина који су већ били укалкулисани.

- Понављам, стратешки циљ је чланство у ЕУ и ми ћемо на том путу истрајати, свесни трошкова који морају да се поднесу. То је јасан спољнополитички приоритет Србије, уз два друга - борба за очување уставног поретка и добри односи у региону.

Кад поминете те добре односе у региону, приметно је последњих десетак дана то лагано отопљавање односа са Црном Гором, које смо прошле године замрзли.

- Као прво, не бих се сложио да смо замрзли односе са Црном Гором. Ако гледате економске показатеље пре и након одлуке њихове власти да признањем једнострано проглашене независности Косова угрозе територијални интегритет Србије, они су остали једнаки. Грађани Црне Горе су наставили да имају исти третман какав су имали и пре. Чињеница је да је консеквенца била да више нема званичног представника црногорске власти у Београду.

Али, чињеница је да није било ни сусрета највиших државних званичника.

- Ми смо се понели према том чину црногорске власти на начин који није угрозио интересе ни грађана Србије, нити грађана Црне Горе. У последње време, из Подгорице су дошли сигнали да би они желели један нови дипломатски почетак. Ми смо за то спремни, и желели бисмо да у том смислу појачамо дипломатско-конзуларно присуство Србије у тој земљи.

Посланик ЛДП Зоран Остојић је поставио питање у парламенту да ли Србија треба да има на сваких 100 километара у Црној Гори по један конзулат и колико ће то да нас кошта?

- Ми и те како водимо рачуна о трошковима у дипломатији, поготово под оваквим околностима. Србија у Црној Гори има изузетно озбиљне интересе. Пре свега економске, а треба имати у виду и да један значајан број наших сународника живи тамо. Према томе, сматрамо да је адекватан степен институционализованог дипломатско-конзуларног присуства Србије у Црној Гори - амбасада у Подгорици и још три конзулата, који би својим пољем деловања покрили целу територију Црне Горе. Ми желимо да према Црној Гори водимо активну и ангажовану политику у духу најбољих добросуседских односа.

А кад вас питају колико кошта одржавање једног конзуларног представништва Србије у Никшићу или Бијелом Пољу, какав је ваш одговор?

- Врло мало.

Колико је то мало?

- Мало у односу на било које друго дипломатско-конзуларно представништво у свету.

Још једна веома битна земља у региону је Хрватска и ту се већ усталило мишљење да сте ви непожељни као саговорник званичном Загребу.

- Грађани Србије бирају оне који ће у њихово име наступати према другим државама. Док је ово демократска и слободна земља тако ће и остати.

Кад би вас сад неко питао да ли је извесно да ћете се ове године састати са неким званичником Хрватске, шта бисте му одговорили?

- Не видим никакав проблем у том смислу. Ми разговарамо са свима. Између Хрватске и Србије не постоји врста односа која би спречавала разговоре на било ком нивоу. Истина је, додуше, да постоји један број озбиљних отворених питања, која покушавамо да решимо.

Шта се дешава са тужбом и противтужбом за геноцид?

- То није била одлука Београда. За сад у званичном домену постоји само једна тужба, а то је тужба Хрватске против нас. Шта се са њом дешава, не знам, то бисте морали да питате хрватску страну. Ми радимо пуном паром на припреми наше.

Али, говори се да би могло да дође до договора, мимо суда.

- Ми смо о таквој могућности говорили у прошлости. Али, Хрватска је била врло чврста. Речено нам је да код њих не постоји простор за одустајање од тужбе. То је њихов званичан став на који они имају право. Ја могу само да кажем да правни тим Србије марљиво ради на нашој контратужби која ће садржати и значајан историјски додатак посвећен времену НДХ. Упркос томе, желимо најбоље могуће односе са Хрватском у будућности.

Још једна земља у региону, Босна, се нашла на удару ваше критике. Наиме, рекли сте да она нема капацитет да уђе у ред несталних чланица Савета безбедности јер је реч о земљи под протекторатом.

- Ми смо званично обавестили власти у Босни и Херцеговини још крајем прошле године да ћемо гласати за њихово чланство у Савету безбедности. Надамо се да ће у БиХ у будућности бити успостављено државно устројство које не подразумева странца постављеног извана на најутицајнију позицију у држави.

Због свих ових ствари и изјава које сте давали, добар део медија вас третира као велико откриће, користе разне изразе да вас похвале, али има и оних, који у континуитету доста негативно пишу о вама. Да ли, рецимо, пратите шта о вама пише интернет портал *Е-новине*?

- Не.

Не? Нисте читали фамозне транскрипте наводних телефонских разговора вас и председника Тадића?

- Не, нисам.

Али, претпостављам да видите да има тог различитог одијума у медијима у односу на оно шта радите?

- Подршка и критика једној политици је потпуно нормална ствар у демократском друштву. Спољна политика владе је институционално утврђена, добила је подршку грађана, а мој задатак је да је спроводим у дело.

Једна од ретких позитивних вести са европског пута је стигла недавно кроз најаву укидања визног режима за грађане Србије до краја године и још неке земље у

региону. Колико је то оствариво?

- Мислим да је то и те како остварив циљ. У *Мали пута* јасно су дефинисани технички критеријуми који морају бити испуњени. Све смо урадили и стога очекујем да ће до краја године безвизни режим ступити на снагу. Не знам како стоје ствари када је реч о нашим суседима, али мислим да би било изузетно добро да сви заједно успемо. Не треба Балкан делити по било ком критеријуму, па ни по овом. Мислим да би грађани свих држава Балкана требало да добију прилику да путују без виза у ЕУ, јер су сви они Европљани и треба тако да буду и третирани. Идеално би било да одлука буде донета за све земље одједном, али то ће ипак зависити од испуњавања техничких критеријума.

Да ли можете да кажете да ће до краја године визе дефинитивно бити укинуте?

- Мислим да можемо бити оптимисти по том питању.

Из Хага је у уторак стигла још једна у низу непријатних вести - Веселину Шљиванчанину драстично је повећана казна, што је у Србији примљено са доста негодована. Колико то може да отежа испуњење главног услова, преосталих обавеза у Хагу, због којих Холандија блокира даљи процес европских интеграција Србије?

- Мени је лично изузетно жао што не могу да јавно искажем оно што мислим о Хашком трибуналу, с обзиром на функцију коју обављам. Заиста је тешко разумети све хашке одлуке. Упркос томе, веома озбиљно схватамо наше међународно преузете обавезе и наставићемо да сарађујемо. Надам се да у скорој будућности, након окончања наше сарадње, више никада нећемо морати да будемо у додиру са Трибуналом, нити било ким ко је ангажован у тој институцији.

Често се потезе питање вашег односа са страначким колегом и министром одбране Драганом Шутановцем, па и сад око овог проблема Грузије. Била је прича да вас је председник ДС на једном од ваших главних одбора мирио.

- Министар Шутановац и ја немамо никакав проблем у односима.

Имали сте комуникацију и поводом овог случаја са Грузијом?

- Врло блиску. Није постојало размимоилажење између Министарства одбране и Министарства спољних послова. Сви смо заступали становиште да ова земља не треба да учествује у било ком пројекту за који се Руска Федерација изјасни да за њу представља безбедносну претњу.

Али, кад господин Шутановац упути писмо премијеру и каже да сте ви, а не он, надлежни у целој тој ствари око Грузије, како ви то доживљавате? Да ли та комуникација мора баш да иде тако, преко поште?

- Влада по овом питању има јединствен став и није постојало било какво размимоилажење. Што се тиче односа са министром Шутановцем, и на личном и на професионалном плану, однос је више него коректан. Наставићемо најближе да сарађујемо.

У домаћим медијима је доста експлоатисано ваше позивање на улогу Јосипа Броза Тита, као једног од оснивача Покрета несврстаних, приликом вашег боравка и говора у Хавани.

- Напросто, у самом Покрету несврстаних, Београд представља изузетно моћан бренд. Ми морамо да користимо сваки ресурс, сваки аргумент који нам је на располагању, с обзиром на то да смо се определили за дипломатску борбу у очувању суверенитета и територијалног интегритета. Није лако за земљу наше величине и капацитета да води глобалну борбу, а то је једини пут. Историјско наслеђе несврстаности и улоге коју смо имали у оснивању покрета је једно од ретких глобалних обележја које имамо.

Али, сад говоримо о Титу. Ви се први српски политичар који се после дуго времена позива на Брозово наслеђе. Подсетићу вас да он више нема чак ни улицу у Београду.

Са САД нема договора о Косову

Пише: Вук Јеремић
петак, 15 мај 2009 23:51

- Користићемо сваки ресурс, сваки аргумент, сваку прилику у борби за очување нашег уставног поретка.

(Разговарао Јовица Кртинић)